

Numărul 6. Oradea-mare 11/24 februarie 1901. Anul XXXVII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Misiunea femeii române.

Din lucrarea dnei *Maria Baiulescu*, celită la jubileul de 50 de ani al Reuniunii femeilor române din Braşov.

Misiunea feminină este pentru fieştecare ţară deosebită şi trebuie tratată particular. Noi, cari avem să luptăm încă pentru viaţa noastră naţională, trebuie să înrolăm femeia *instruită* la munca culturii noastre naţionale. Femeia română nu trebuie să se alipească direcţiunii internaţionale a ligelor femeieşii din apus, cari aduc cu sine cosmopolitismul. Noi avem mult mai mari probleme de rezolvat în interesele noastre proprii. Am vădut din trecut, că numai femeia este capabilă să ne păstreze tesaurul naţionalităţii. În referinţele poporului nostru ea are misiunea să primească o educaţiune superioară cu *basă naţională*, fiind destinată să crească şi să menţină familia, care a fost şi va rămănea cea mai înaltă instituţiune de cultură, contribuind totdeauna la progresul său la regresul moralităţii generale. Her-

vegh afirmă: Emancipaţiunea femeii este căsătoria; prin ea se întrupează cu destinul naţiunii ei.

Toemai pentru aceasta grea misiune femeia română, luată din vârtejul civilisaţiunii, n'a avut timpul trebuincios de a fi pregătită. Pe când celelalte naţiuni civilisate erau înaintate cu secole, formându-şi astfel în toate direcţiunile dezvoltarea lor treptată, femeia română n'a putut cultivă viaţa internă, viaţa sufletească, de la care emană sfinţenia vieţii familiare, sfinţenia vieţii naţionale.

Pentru ca să putem luptă alături cu celelalte naţiuni civilisate, trebuie să ne apropiem ceea ce a fost neglijat din punct de vedere social, dezvoltând în inima noastră sentimentele prin cari trebuie întărită firea şi sufletul femeiesc, fără de care nu se poate prezentă compactă ca putere socială.

Pentru ca o naţiune să ajungă la bunăstare şi să prospereze, femeia trebuie să poseadă cultul şi dragostea familiei, privindu-l ca sanctuarul de unde poate contribui la individualitatea poporului cărui aparţine. Şi ce este mai scump pentru un

Vilhelmina regina Holandiei şi soţul său prinţ. Henric de Mecklenburg.

popor decât individualitatea sa; un popor lipsit de individualitatea sa, este un popor pierdut, care se poate anihila cu înlesnire.

Femeia este *creatoarea sufletelor*, ei îi datorim în mare parte, dacă un popor posedă talente și genii naționale, de oare-ce aceste daruri se moștenesc de la părinți; chiar Xenophon istorisește, că vechii Greci se interesau de educațiunea femeii, pentru ca copiii să moștenească cu deosebire de la mamă toate însușirile frumoase

Deci eu totuși trebuie să ne interesăm ca femeia română, aparținând stratului intelectual, să fie deopotrivă bărbatului înălțată în cultură, căci numai prin cultură dezvoltăm energie și putem da direcțiune decisivă voinței noastre. Ba ce e mai mult, femeia are necesitate de mai perfectă educațiune; pe lângă aceasta cultură intelectuală, prin care mințea își apropiază știința, femeia are trebuință de cultura inimii, prin care putem seversă minunî. Ea ne dă credință, caracter, conștiința națională, simțul de onoare, abnegațiune, dragoste de muncă și toată gama de sentimente, cari trebuie să vibreze în inima femeiască, pentru ca să corespundă pe deplin chemării ei.

Aceasta educațiune a inimii se face cu deosebire în familie. Misiunea femeii este să pue baza tăriei sufletești în educațiunea copiilor ei, pentru că și sufletul nostru este spus să slăbească, perzându-și puterea, precum trupul poate pierde sănătatea. Prin cimentarea educațiunii sufletești, reușim a câștiga perfecțiunea internă, care ne dă liniște, mulțumire, armonie conștientă, egalitate în principii și unitate în gândiri.

Această educațiune a inimii dă duhului divină scântee și se completează reciproc. Dna de Stael afirmă: „Spiritul se epuizează, înse graul inimii e nesecat”. Educațiunea inimii este o busolă sigură, atât în viața individuală, cât și în viața familiară, în viața morală, socială și națională. Este justă deci sentința lui Aristoteles că: „o națiune, care progresează în știință și cade în morală, mai mult regresează, decât progresează”.

Temelia principală la educațiunea inimii și la inobilirea sufletului este înse *credința*, aceasta mi-
lostivă mamă, care împacă în cele din urmă omenirea, când trezită din nesățioasa ei rivnă de a străbate necunoscutul, cade amărită la desnădejde. Religiuinea singură vindecă pe om, când ajuns la prăpastia, unde vede cataclismul științei, se întoarce urmărit de pesimism și doborât la decadența morală, iarăș la principiile credinței.

Femeia română, în misiunea ei înaltă este dublu îndatorată a cultivă simțul religios, fiind că națiunea noastră totdeauna s'a sprijinit pe zidul tare al credinței, și femeia română, mucenica din trecut, de-acolo a primit și învățătura și putere, încât sub scutul ei a putut înfruntă toate ispitele și primejdiiile de cari a fost amenințată.

Tot prin credință se poate ridica omenirea din mocirla materialismului egoist. Femeia este înzestrată de la natură, ca să cultive *idealismul* și să se avânte la idei înălțătoare de suflet: ea va putea conlucra la lupta contra acestuî flagel pe care chiar *Virgil l-a numit*: „Foame scârboasă de bani”.

Și îi va fi ușor să lupte, căci cei mai mari filosofi și auroi ai națiunilor civilisate din timpurile de față proclamă *idealismul*. Revin cu toții de pe

calea nesănătoasă de a arată omenirii lumea în desnădejde și deșertăciune. Poetul Copée și Daudet au scris în operele lor din urmă apoteosa religei; Huysman și Flamarion simt necesitatea de a găsi forma unei credințe, ironicul Lemaitre devine patriotic, Fouille și Guyan proclamă idealismul.

Religiunea, acest nesecat vistier de învățături, este agrafa, care ține colanul virtuților creștinești. Morala, cinstea, dreptatea, probitatea și generositatea sînt mărgăritarele, care se risipesc fără de strinsa legătură a credinței.

Pentru ca să putem urmă fără șovăire pe calea acelor virtuți, avem trebuință de educațiunea caracterului. Acest mic grăunte al temperamentului nostru, produce voința omenească; nesupravegheat și fără frâu, devine un grav și periculos agent al pasiunilor. Tot în sfera misiunii femeiești cade și aceasta sarcină. Caracterul mlădiat și disciplinat de cu vreme în sinul familiei, dă siguranța de a trăi după principiile proprii pe cari le-am încuviințat de bune și priincioase firei și simțurilor noastre, dându-ne totodată putere a resistă pornirilor rele. Șovăirea nesigură prin care încuviințăm astăzi ceea-ce am combătut ieri, pentru ca să regretăm iară cu ziua de mâne, nu dă liniște și odihnă sufletului; prin educațiune parțială educăm înse caracterul unui popor, și caracterul este tăria și trăinicia poporului.

Mână în mână cu caracterul merge *onoarea*, ca tovarăși nedeslipiți și este sentimentul cel mai nobil dobândit de aptitudinea omenească. Shakespeare zice: „Onoarea-mi este viața; luați-mi onoarea și mi-ați luat viața”. Cea mai curată comoară în viață este onoarea nepetată. Onoarea este unică din darurile pământești, care trece la posteritate. Este esplicabil dară, că în toate vremurile popoarele ajunse la un anumit nivel de civilizațiune au cultivat acest sentiment până la disprețul vieții, preferind mai bine moartea, decât viața fără de onoare, căci ranele onoarei nu se vindecă nici odată.

Învederat este, că pentru a posede acest grad de pricepere, un popor trebuie să aibă mândria de sine, această mândria frumoasă, care nu este nici trufă nici fuduliă și despre care a zis Bonifacie Florescu: „Mândria-mi este peatra de la boltă și ancora credinței”; iară gingașul poet francez Alfred de Musset, se esprimă: „Mândria este rușinea femeii, răbdarea martirului; mândria e virtute, onoare, geniū; e tot ce ne rămâne mai frumos în viață”.

Tot femeia, care de la natură este înzestrată cu finețea duhului, cu gingășia și cu cuviința ideilor, este îndatorată să ție straja moravurilor bune, și este responsabilă de progresul său de regresul moralității generale. Goethe esclamă: „Contactul cu femeile dă elementul moravurilor bune”. Reputațiunea unei femei este atât de subtilă, încât se poate asemăna erinilor albi, cari în înflorire respândesc cel mai suav parfum, iară îndată ce se vestejesc, sînt murdari și respândesc miasme.

Pentru ca să ferim sufletul nostru de oscilațiunile nesigure, trebuie să ne obișnuim a pune în activitate mințea și trupul nostru. O viață fără activitate, este o moarte anticipată. Motorul cel mai puternic, care dezvoltă energia, este munca, ea singură reabilitează viața. Munca produce veselie esterioră și dă naștere mulțumirii interioare. Marii cugetători și oameni de știință au pledat în timpul mai noii pentru acest factor puternic al progresului.

Tolstoi și Ibsen sînt marii propagatori ai muncii și chiar Zola dedică și întitulează recenta sa operă „Munca“. Marele filosof Taine ne-a sfătuit: „A muncii mult, a consumă puțin; iată cum se adaugă o avere publică“. — Să nu desprețuim dar munca, atât munca sufletească, cât și munca trupească! Căutarea dă nemărginită putere și spontaneitate. Munca psihică, prin cetirea operelor de valoare, este „hrana sufletului“. Gustul femeilor de a ceti și a aprecia literatura națională, a contribuit mai la toate popoarele civilizate, ca să înflorească și să răspîndească literatura. — De altă parte munca, fizică îmbărbătează trupul, dă putere, alungă necasurile și umple golul vieții. Munca depărtează trei rele mari de la noi, spune Voltaire: „uritul, viciul și dorințele“. Deci ori cât de superioară ar fi educațiunea unei femei, să nu desprețuiască munca, care cade în sfera căsniciei ei, prin muncă femeia este ferită de boala uritului, de dorul plăcerilor banale, de jocul cochetăriei, de capricioase nemulțumiri, de pretențiuni imposibile și de toate peripețiile pasiunilor, care mișună și se prădesc în centrul civilizațiunii noastre ca microbi patogeni, corumpînd și distrugînd toată societatea.

Și în literatura noastră găsim propagatori ai muncii. Alessandro Russo în poetica sa Cântare a României ne spune: „Nu aurul este bogăția oamenilor, nu neavutul este sărăcia oamenilor. Avuțiile de aur sînt peritoare, sărăcia harnică e o bogăție, ce nu se răpește. Munca e bogăția vecinică“.

În sfîrșit pentru ca să putem fi stăpîni peste toate sentimentele sufletesci, cari produc bunătatea, răbdarea, abnegațiunea, altruismul cu deseversită jertfire de sine, trebuie să posedăm cea mai sublimă facultate omenească, — a doua din dogmele creștinătății, — facultatea *de a iubi*. — Ea singură înfrățește omenirea, unica care poate da fericirea.

Slăvesc sentimentul *iubirii*, fiind că a iubi este a avea de scop fericirea altuia. Acest motor binefăcător desvoaltă afecțiunea între soț și soție, între copii și părinți, între frați și surori, — desvoaltă afecțiunea de prietinie, simpatie, și încredere reciprocă, milă și îndurare pentru deaproapele nostru.

Iubirea, — acest dar dumnezeesc, — este farmecul, care compune înțelegerea vieții familiare, mai mult, acest sentiment înalță sufletul și inima noastră peste toate miseriile omenești, ridicându-o până la dumnezeire. Ea produce misiunea civilizațiunii și binele între popoare. Nu derivă oare iubirea de neam și de patrie tot de la acest sentiment? De aici se naște vitejia soldatului, zelul pentru perfecțiunea științelor, sacrificiul de sine pentru explorări și invențiuni, menite nu numai pentru actualitate, ci pentru binele și progresul generațiunilor viitoare.

Domnilor și doamnelor! este neînchipuită și nemăsurată această iubire de care poate fi aptă inima omenească. Și dacă ne întrebăm unde să ne adăpăm și să ne câștigăm acest sentiment? Voiți răspunde, că această iubire este concentrată și intrupată în numele de *mamă*, ea singură o posedă curată și numai ea o poate transmite și oltui copilului ei prin puterea devotamentului.

Misiunea femeii este să vegheze, ca acest focar de iubire să nu se stingă în inima ei, precum nu se stingea odinioară focul vestalelor. Nu se încălzește oare la inima ei întreaga familie, întreaga națiune, întreaga omenire, umplîndu-și sufletul de nădejde?

Plin de nădejde este și sufletul meu când privesc în zorii auri ai tinerului secol. Într'un nimb luminat ved frumosa aparițiune a femeii române din viitor, — demnă urmașă a străbunei romane — o ved purtând stema instrucțiunii pe frunte, cu inima înduioșată vibrînd de nobile sentimente și în suflet plină de tărie pentru misiunea ei înaltă. — O ved clădindu-și cu drag cuibul vieții familiare, întreținînd focul sacru al căminului, veghiînd cu răbdare și cu înțelegere peste ai seî, bună și înțeleaptă, iubitoare de muncă și devotată chemării ei, răspîndind veselie și fericire în micul ei imperiu de unde crește fiii națiunii.

Acest ansamblu de dispozițiuni morale, influențează poporul, influențează puterea unui stat. Multe din problemele grele sociale și financiare se vor rezolva de sine. Bărbatul se va întoarce cu drag după munca zilei la vatra familiară, va munci cu drag pentru ai seî, știind că acasă îl așteaptă un alt tovarăș puternic în lupta vieții. Căsătoriile fiind contractate pe iubire și pe încredere reciprocă, — fiecare parte contractantă nu va mai avea bănuiala de a fi exploatată pentru plăceri și interese egoiste, pentru că ambele părți își vor cunoaște datoria de a munci, și a-și ușura reciproc necasurile vieții.

Femeia română conșcie de misiunea sa, va deveni matroana unei rase regenerate. Și din această societate purificată va isvorî un val de popor curajos, harnic, plin de energie, de voință și de geniū: iubitor de muncă și conșciū de mândria națională.

Această generațiune activă nu va putea fi biruită de nici un popor, nu va putea fi spălată de nici un potop de primejdii — nu va putea fi înghițită de nici o rassă străină. Iar din sinul acestor familii fericite și liniștite vor naște talentele, vor înflori artele, vor rodi bogățiile și urmașii noștri ne vor binecuvîntă, căci se vor bucura de pîrga ostenelelor noastre.

N u c u l .*

*Acelaș loc iubit umbreșii
Și-un colț de cer întreg cuprinđi, —
Nuc falnic, strajă din povești,
D'asupra casei părinteșii
Aceleaș crăngi întinđi!...*

*De vacuri fruntea nu ții-o temă,
Ții plept când vin furtuni năvul —
O, de-ai putea să mai rechemă
La poala ta și-acele vremi
De traiū patriarhal!*

*Acel șirag de mândre veri,
De cari mă-aduc aminte-abia,
Asemeni unor dragi păreri
Ce-ai legănat în mângăleri
Copilăria mea ...*

*O, de-ai putea să mai aduni
Alatūl de copii vioi*

* Din volumul „Patriarhal“ ce va apare în curînd.

*Ce 'n horă se 'nvértiaă nebuni
Și toamna făuriaă cunună
Din veștedele-ți foi!...*

*Dar unde-s brudnicii copii
Și unde-s risetele lor? ..
Potecile-aă rămas pustii
Și-ți năpădit de bălării
Pustiul din pridvor ...*

*De mult s'aă risipit și-acei
Bêtrini ce 'n umbră-ți aă stătit
La sfaturi cu părinții mei —
Și frunza ce-o călcără ei
Țerina s'a făcut ...*

*Străjer măreț, măi ți-amintești? ...
Tu singur, încă neînfrînt,
De-amar de ani adăpostești
Ruina casei părintești
Pe care azi o cânt!*

ST. O. IOSIF.

Zece ani de mișcare literară în Transilvania. 1890—1900

— Material critic. —
(Urmare.)

3. *Prosa*. Din materialul prosaic al foiletoanelor și volumelor, apărute în acest interval, se deosebesc scrierile, puține la număr, ale dlui *Virgil Onițiu*, fiind o notă absolut nouă în literatura noastră.¹ Această notă se observă în tendința de-a face psihologia Românului ardelean, descriind câteva stări sociale de la noi, îndeosebi relațiunile acelei pătri de la țară și din orășele, ce-și zice „inteligentă”, atribuție, prin care vrea să se ridice mai pe sus de țărănime. Nimeni la noi n'a fixat cu atâta petrundere miclele miserii ale acestei clase sociale, intrigile și desconsiderarea reciprocă ce există pretutindeni, unde se găsesc două-trei familii zise „inteligente”, cu pretenții ca fiecare să fie în fruntea afacerilor culturale. Nimeni n'a arătat cu atâta succes momentele tragi-comice ale acestor relațiuni: spoiala culturală ce i-a tencuit pe mulți și a creiat cohorta de semidocti, cari se 'nvért într'un cerc strimt de vederi; apoi dascălii, cari sânt adeseori niște oameneclișee, trăind o viață monotonă, după un mic program de cântări și de fraze aduse de prin seminarii... Reușite mai ales sânt momentele sgomotoase din viața noastră culturală, balurile, petrekerile, saă „*producțiile declamatorico-teatrale-musicale împreunate cu joc*”, cum le mai zice, la cari curge toată lumea din împregurimi („din eutare loc și giur”) „mai cu seamă preoți cu fete de măritat, notari cu dor de murături, dascăli cu prospecte isaitice ...”

Tot falsul acestor stări — de tranziție negreșit — în cari am ajuns prin evoluția noastră culturală, Onițiu il arată cu mult umor și coloratură. Câteva tipuri ca notarul Scurtu, de cari se găsește multe pe la noi, sânt de-adreptul de-o plasticitate cum mai rar se găsește în literatura noastră beletristică. Acest Scurtu e un Ardelean neaoș, încăpăținat și refractar pentru toate inovațiile timpului, pe care „il iaă năbădăile și se căznește când aude de reforme” și între alte însușiri bune e „ospital față de Români, fiind că sânt Români, față de streini, fiind că sânt streini”...

În „Epistola ad Corobețium” Onițiu abordează un alt moment cultural din viața noastră, influența ziarelor și dorința tuturor acelora cari șeiă legă câteva cuvinte, de-a-ș vedea numai decât productul spiritului seă tipărit la gazetă. Presa noastră, cu toate favorurile ce le oferă, își are negreșit și scăderile sale. Redactori-cârpaci, ca eroul lui Onițiu, în care se ridiculizează un îndrugător de fraze stereotipe, aă fost și există și la noi, încât icoana respunde la o stare reală.

Aceste și câteva schițe din viața de student ne dovedesc, că dl Onițiu este un talentat prosator realist, cu o nuanță bună de umor. Nuvelist nu l-am putea numi, — poate foiletonist. E o apariție de felul lui Caragiali, dar mai puțin artist. E tocmai atât de tipic ardelean, pe cât Caragiale-i bucureșean. A căutat să intruzeze o epocă de moravuri de la noi. Acolo unde s'a abătut de la aceste obiecte, în nuvele de analiză psihologică subiectivistă, („Praf și Cenuse”) e mai puțin reușit, nefiind stăpân pe o limbă mai subtilă.

Cu mai puțin aparat beletristic și cu mai puțin temperament decât Onițiu, dl *Enea Hodoș* tratează în o serie de schițe chestiuni de aceeaș natură.¹ E mai mult moralisator și dojenitor, mai mult critic decât nuvelist, critic social în cel mai strict înțeles. Scoate la iveală câteva casuri specifice de moravuri urite, de caractere stricate prin beție, joc de cărți și arghirofilie, câteva dintre schițele aceste sânt de un humor mai plat, a là Kotzebue, („Întuneric”, „Un pas hotărît”), — ne interesează înse mai mult ca-surile cari poartă timbrul verosimilității.

Astfel, în „Fragmente vechi”, ne construiește un tip de preot lingușitor și fără conștiință, posedând toate viciile lumeșci, preot pe care teologia pastorală il numește „scandală”. E rar de sigur acest tip în starea actuală a bisericei noastre, dar ar fi de dorit, ca și rămășițele („fragmente”) unor stări triste să dispară și ori ce preot să revie la conștiința misiunii sale sublime.

În „Obiceul pământului” — titlul nu cores-punde tocmai — zugrăvește un protopop cu toate micile lui tertipurii, care profită de situația sa oficială pentru a-ș pricopsi rudele, a-ș mărită nepoatele etc. În cadrul acestei schițe se relevă și o altă anomalie socială: faptul că fetele noastre, făcându-și educația în pensioane unde învață prea multe limbi streine și musică, dar prea puține cunoștințe practice, își urcă pretențiile față de bărbat, rămânând în acest chip nemăritate.

O scenă hazlie din viața constituțională a bise-

¹ „De toate”. Schițe și nuvele de Virgil Onițiu. Brașov 1897. (Ciurcu).

² E. Hodoș: Schițe umoristice. Caransebeș 1897. I vol, 8° 127 pp.

Sfârșit de carnaval.

ricei este „Un contrar“. E vorba de alegerea unui deputat „congresual“ prin tot felul de ingerențe a autorităților bisericești, prin călcări de regulamente, mituirii, falsificării de procese-verbale. Scena arată ficțiunea constituționalității bisericești noastre.

„Bobocii națiunii“ e o schiță de felul „Serisoriilor ad Corobețum“ a lui Onițiu. Iarăș niște gazetari, cari „scriu“ și „combat“ după un mic program de fraze stereotipe, neavând convingeri politice și literare, neavând o țintă mai ideală, decât aceea, de-aș crea posibilitatea să... mânânce iere negre și să-și soarbă beutura de toate zilele.

În general am putea spune, că schițele humoristice ale lui Hodoș sunt prea puțin humoristice, mișcă prea puțin sufletește, ci apelează mai mult la rațiune. Din punct de vedere cultural, povestirile aceste sunt înse foarte caracteristice. Ca limbă sunt corecte, afară doar de unele părți, unde stilul se prea apropie de aceea al biurourilor consistoriale și pe ici pe colo e împistritat cu bucureștenisme jig-nitoare.

Cu atât mai evidente calități poetice au nuvelele lui *I. Russu-Șirianul*.¹ Câteva din aceste au un caracter pronunțat romantic. În „Moara din vale“ de pildă, găsim toate notele proprii romantismului: eroul își fură iubita și-o duce într-un castel dintr-un vârf de munte; o nuntă în mijloc de codru; o dragoste dintre un artist-pictor și o țerancă; dueluri și omoruri, — toate aceste având drept cadru sgomotul războiului civil din patru-zeci-și-opt! — Și mai romantică e nuvela „Nicu Ciobănelu“, povestea tristă a iubirii dintre un cioban și o fată de nobil maghiar. Canavaua e tot războiul civil cu Ungurii. În amândouă aceste bucăți Russu are situațiuni frumoase în descriere, scene idilice, dar și imposibilități psihologice. Așa de pildă dragostea ciobanului e prezentată în mod foarte subtil, încât ar face onoare unui amoresat cu educația sufletească de salon.

În „La crucea de piatră“ Russu-Șirianul se desvêșește ca elev dostoinic al lui Slavici. E scrisă în genul nuvelor din popor ale măestrului, cu urme din geniala povestire despre „Scormon“.

Schița „Valurile vieții“ presintă influențe din Delavrancea.

În cea mai mare parte a lor nuvelele aceste sunt scrise în limba Slaviciană, pe ici-colo figurată și sentențioasă. De-altfel *I. Russu-Șirianul* e cunoscut ca unicul nostru stilist ireproșabil.

Neavând nici tendințe moralisătoare, nici într-alt chip instructive, ci mărginindu-se la interesul curat estetic, nuvelele lui Russu din acest punct de vedere sunt superioare — cel puțin în parte — tuturor celorlalte producțiuni novelistice, apărute la noi în intervalul ce ne interesează.

Dna *Margareta Moldovan*, în volumul său de novele² reușește a descrie câteva scene rustice din viața Moșilor-ciubărari, cari pleacă la drum, pe când „fluierul dă tonuri triste și mișcătoare, iar munții par a înghiți cu durere aceste accente duioase moșești, cari deplâng casele, nevestele, copiii, părinții și frații părăsiți“... (p. 3.) Zugrăvește cu dibăcie un tablou de miserie, provenită din beție (p. 18.) Fixează

note intime din viața familiară: măchnirea părinților pentru fata lor ce ș-a vândut cinstea (p. 31.); duioșia părinților, remași singuri, după ce ș-au trimis copiii la școală (p. 76); o logodnă „pe neașteptate“ (p. 102.) ș. a.

De și nesigură încă în conducerea firului acțiunii, *Margareta Moldovan* are câteva dialoguri țerânești foarte îndemânatec prinse. Limba, care arată câteva urme de topică ungiurească, pe alocurea e bogată în cuvinte frumoase ardelenesci. Părțile subiective, impresiile etc. nu sunt reușite.

Pe alte căi vrea să meargă *Sextil Pușcariu*, unul dintre cei mai tineri prosatori ai noștri.¹ Dsa este influențat de literatura modernă germană. Aceasta se observă în novelele mai noue, — căci celelalte sunt scrise la vârstă prea fragedă (fiind atunci de abia 15 ani, cum ne spune) decât să poată fi luate în considerație obiectivă. Între cele mai recente are o bucată remarcabilă, nuvela „Pagini triste“, de un colorit pronunțat naturalist, dar scrisă cu vervă sinceră și cu mult talent de novelist modern. Obiectul e scos din viața artiștilor, pe care autorul pare a o cunoaște bine și tratează dragostea dintre un tiner sculptor ateu, descendent unei familii de aventurier și o contesă, care-î stă model. La sfârșit se dovedește că aceștia sunt frate și soră și că dragostea lor a fost — criminală.

Ca probă despre caracterul modern nu numai al concepțiunii, dar și al formei, servească următoarele pasaje:

Contesa are „păr negru, cu un luciū vînat-argintiu și buze prea mici ca să le numești sensuale și prea cănoase pentru ca să nu fie întoemite pentru sărutat (p. 8.)

Sau:

„E mult *albastru* în simfonia lui Beethoven! Curios gând, dar mi-a fost peste puțință să me desbăr de el. Pretutindenî străbătea aceeaș culoare *albastră*, rare ori nuanțată spre *vînat*, mai des spre *verde*, care apoi trecea într-un *galbin* palid, în partea unde se aude sunetul trîmbiței sosind din depărtare“... (p. 22.)

Efectul teoriilor estetice îndrăznețe ale școalei moderne germane, compusă în literatură din impresionisti-naturaliști, în pictură din secesioniști etc., e evident.

Dar și în celelalte bucăți, cu mai puține calități, Pușcariu e partisanul amorului răsfățat și violent după tipicul modern. Până și în cele mai juvenile. Așa un erot al dsale, fiind abia în vîrsta de 5 ani, simția o dragoste deosebită față de pulpele rotunde și de ciorapii roșii ai Constanței“ (p. 136)...

„Poesiile în prosă“, de la sfârșitul volumului conțin câte-o observație spirituală, dar prin forțarea notei naturaliste, devin adeseori banale. Limba, după cum se vede deja din întîia propoziție a volumului, unde se vorbește despre o „frunte înaltă, oablă și strălucosă“, n'a fost îngrijită pretutindenî.

Între bunii povestitori mai amintim pe *I. T. Mera*,² *Sever S. Secula*,³ *Ios. Șchiopu* („Pribeag“) *I.*

¹ *Juvenilia*. Brașov 1898. 1 vol. 264 pag.

² „Familia“ 1891 p. 325; „Tribuna“ 1892 nr. 7 etc.

³ „Realități și visări“. Un volum de schițe, în „Biblioteca noastră“.

¹ Moara din vale (și alte novele). Sibiu 1894. 1 vol. 8°

196 pp.

² „Din tainele vieții“. Novele și schițe. Sibiu 1899.

T. Magier,¹ pe talentatul *I. Dolean*² (mort la 1896) și pe malt promițetorul *Simin* (Al. Ciura),³ care în schițe scurte reușește a zugrăvi stări sufletești de o subtilitate atrăgătoare.

În sfârșit, trebuie să facem amintire de *V. Banta-Buticescu*, care din când în când mai publică și în acest interval câte o novelă și schiță.⁴

(Va urmă.)

L. CHENDI.

P e s c a r u l .

(Goethe.)

*Cumplit vuidă al mării val,
Pe mal sta un pescar;
La undiță priviă tăcut,
Uitând de chin ș-amar.
Și cum stătea și cum pândiă,
Un val se despărți,
Și din al mării sîn adânc
O zână se ivi.*

*Și-î cântă ea zicând așa:
„De ce mi-î amăgești?
De ce cu viclenia ta
Tu peșcii mi-î răpești?
De-ai ști ce bine le e lor
Aici la sînul meu,
Și tu te-ai cobori să-ți uiți
De-al vieții chin și reu.*

*Doar' soarele și luna 'n veci
În mări se răcoresc,
Din valuri când s'arată iar'
Mai mândre ne lucesc.
Ai nu te chiamă-albastul cer
În mare oglindit?
Ai nu te chiamă chipul tău
În unde-acum zărit?'*

*Cumplit vuidă al mării val,
Picioru-î gol udând,
Se simte-aprins d'un dor nespus
La mândra-î cugetând.
Și-î cântă ea și-î spune ea, ---
Aproape e perdut, ---
Tirî pe urmă dispărea
Și n'a mai fost vădut.*

VAS. POPOVICI.

¹ „Tribuna“ 1890. Nuvela „Revederea“ premiată de redacțiune.

² „Trib.“ 1893. Nr. 147, 159, 187, 190 etc.

³ „Dreptatea“ 1896, nr. 234. Din 1897 nr. 154 etc. etc.

⁴ Prin „Familia“ și prin „Amicul-Familiei“ (1890).

M e t e o r .

(Urmare.)

VII

Scrisoarea II.

Și ca să mărească agitația lui, ca să-l facă să ia o deciziune oare-care, — Armand primi la o săptămână o a doua scrisoare, în acelaș mod, — cu aceeași scriitură, de acelaș înțeles, — dar mai clar, mai pe larg.

Atunci, — cugetul că cineva își bate joc de dânsul, — perî, — cetî mai liniștit cele ce astă scrisoare cuprindea, — și nu fu nici așa de mult surprins.

Îată ce-î spunea scrisoarea.

„Caucaz, an. c. 1 decembre

Scumpul meu Raucas!

„Din vizuina mea, ți-am vădut sbuciumările, când ai primit scrisoarea mea. — Am vădut că nu prea credeaî, și țineaî drept escrocherie totul.

Tu ești, — nu-î vorba, — mai inteligent decât mulți oameni, — ești destul de filosof, — și totuș te-ai cutremurat, — credând că e minune lucrul acesta atât de simplu.

Totul, — cum îți spun, e un lucru foarte simplu, ca și acela, când ai recunoscut în Laura, — frumoasa blondină, — fiica aristocrată din orașul teü, — pe acea egípteană, — pe frumoasa Lanca Mela.

Tu știi, — omenimea a audít deja despre așa zisul ipnotism. Ci pe când astă știință la voi e primitivă, eu am perfecționat-o. Cu ajutorul ei am aflat unde ești tu. — Despre telepathie și tu ai meditat. — Ei, — acea știință încă e în serviciul meu, cu ajutorul ei ți-am scris.

Din întelnirea ta cu Laura, poți să veđi că ceea ce se zice despre peregrinarea spiritelor, nu-î po-veste.

Toate aceste sînt numai o parte mică din știința mea. — Eü prepar aurul, — diamantul, — cu acea ușurință, — cu care femeile gătesc prânzul. — Cu bogăția mea nimeni nu poate dară emulă.

Pentru mine, — boală corporală nu esistă, — care să nu o pot vindecă.

Toate aceste ți-le spun ca să veđi cât folos poți avea venind la mine. Cu toate că te iubesc, — fără interes totuș nu te chiam. — Nu voi decât, ca eü să-ți împrumut știința mea, pe timpul, — cât me voi renașce. Murind, spiritul meu cine șcie în ce parte a lumii va pribegi.

Datoria ta va fi, ca prin ajutorul științei tot așa să me cauți, să me redaî științelor mele, cum eü am făcut cu tine.

Îți voi lăsă o scrisoare, care să mî-o arăți, când eü, în acel timp voi fi neîncredător.

Îată deci, de ce stăruesc eü atât, să te am lângă mine.

Venind aici, — vei sta cu mine numai o lună, — doue, — ori o jumătate de an, — în timpul în care vom esperimentă, — vei învăță să manuezi științele prime, ipnotismul, telepathia, și altele.

Atunci apoi, te vei reîntoarce bogat la locul teü, bogat în știință — și avut ca și Darius.

Vei luă cu tine cărțile, hârtiile și receptele de

trebuință, cari toate le vei ceti și studiă în decurs de 5—6 ani.

Atâta timp îți dau, — cam atât mai am și eu de a trăi.

Și acest timp e destul de scurt, ca tu să poți însuși știința mea. Grăbește-te deci.

Reîntorcându-te, vei locui în palatele tale, vei putea peti pe Laura, cu care vei fi atunci de un rang. Și trăind în fericire, vei studiă.

Trecând apoi timpul, — iar vei veni la mine. — Atunci îți voi spune ultimul secret, și tu îmi vei închide ochii. — Corpul meu, — lutul inert, — îl vei păstră, înbalsamându-l, — ca eu să me revăd, — renăscând.

După aceea vei fi liber, — legat numai de o singură promisiune, de aceea de a me căută, — ori unde, și în ori ce formă și împregiurări voi fi.

Dar uite, — ca și în rëndul trecut, și acum eră să uit să-ți întind mijloace de călătorie.

Măne îți voi expedă din Tiflis, orașul cel mai apropiat de împărăția mea, — bani, — să ai de spese, împreunate cu astă călătorie.

Te vei înarmă bine, — și vei veni călare. — Mai târziu vei află pentru ce. — Ajungând la Tiflis, — vei luă drumul ce duce direct la orașul de pe marginea lacului Caspic, la Derbent.

Cam la jumătate drumul ce duce prin munții stâncoși, — vei da de un përitu, — pe fundul căruia zac petri de o culoare roșie. — Vei apucă în sus pe acel përitu, — prin codri, — iar când vei da de isvorul përiului, — te vei opri.

Nu vei așteptă mult, — eu te voi vedea, — și cunoscându-te, — îți voi eși în cale. — Atât trebuie să șei. — Te pregătește dară, — ca pe când îți vor sosi banii, — să fii gata. — Drumul — Scutari — Angora, — Erzerum, — Erivan, — e cel mai bun de la Constantinopol. — Scrisorile mele le adă cu tine. — Laurei nu te mai arată, — va veni timpul și pentru cea.

— Și acum închei scrisoarea, nu voi să-mi obolesc spiritul prea mult. Te aștept, tu vei veni negreșit, menirea ta e sublimă în istoria omenimei.

Adio dar, și la revedere, scumpe Raucas, — al teu învățator :
Sibacis."

"Da, da, — voi merge, — zise Armand sfârșind cu cetitul.

"Acel bun magistrul, — nu me va așteptă însă. Ah! ce om ideal de știință și bunătate.

Puternic, — aproape ca un Dzeti, cu mâna sa își cârmuiește soarta, asupra căreia acum el e stăpân. — Puțin îi lipsește științei lui, cum el însuși o spune, și va putea domni peste soarta omenimei întregi.

Și cine știe, — nu voi putea pëtrunde atunci misterul cel nepëtruns care atât mi-a sbuciumat creierii? Nu voi putea, — dominând spiritele, — să cutreer prin dënsul spațiu infinit, — să știu ce el știe?

Nu voi putea, — află eu a cel elixir care dă viață eternă materiei?

Da, — voi veni bunule Sibacis, voi veni, — așteptă-me. Voi face tot ce zici, măcar când însuș Lucifer ai fi!"

Zicând aceste, strinse hârțile, le împachetă bine, se îmbracă și eși în stradă.

VIII.

Alchimistul.

În zilele prime ale lui februarie, un tiner călăreț alergă pe drumul ce duce de la Erzerum la Erivan.

Eră călare pe un frumos cal arab, — ușor ca pana, — iute ca săgeata. Pe umeri avea o pușcă frumos luerată, — la șea vre-o 3 pistoale legate.

Avea costum de vênător.

Tinerul putea fi de vre-o 25—26 de ani, eră brunet, cu privirea senină. Trup proporționat și muscular. — Se vedea că e european, — și face numai o călătorie prin Asia Mică.

"Hi! — Djened, — hi! — zise tinerul calului se, îndemnându-l. — „Hi! — că-i mult pân' la Erivan. — Azi trebuie să ajungem, — și se face seară.

Și el mângăia coama lui Djened, care nechezând apucă în trap repede.

Erivanul nu eră departe, abia merseră o jumătate de oră, — și se vëdă orașelul, — aședat pe coline, moșeele apărură în ochii lor.

Djened, după obiceiul lui de se luă la galop îndată ce zărește vr'un sat, vr'un oraș, ori vr'un cătun, se așternu și acum drumului, tăind aerul ca o săgeată, — și nu se opri decât la intrarea în oraș.

Abia merseră câteva strădi, la ușa unui han un om îl opri făcând semn cu mâna.

Acesta eră ospëtarul.

Tinerul se opri.

— „Dta, dle, vii din Europa și mergi la Tiflis? — il întrebă ospëtarul într'o românească stricată.

— Da, dle, — ai găcit, — response tinerul.

— „Și te numești Armand — nu-i așa?

— „Fie, — response Armand.

— „Scusă, — dle — reluă ospëtarul, — pentru dta e aici închiriată o odaie pentru noapte. — Sânt însărcinat de a te servi cu ori ce, — chiar și cu bani, — când ați avea trebuință.

— „Ah! — și aici așa? — murmură Armand.

„Magistrul Sibacis e foarte amabil.“ — Apoi reluă tare: „Cât despre odaie, me veți îndatoră, — sânt obosit, și am trebuință de odihnă, — despre bani ve mulțumesc, — am cât îmi trebuie.

— „Poftiți dară, — intrați, — calul îl voi trimite la grajduri, unde va fi tractat ca și caii Sachului, — pentru dvoastre voi pune să pregătească cină.“

Armand descălecă, și intrând în curte, sui la dreapta vr'o 30 de trepte, unde o femeie Armeană, îi arată odaia destinată lui.

Să-l lăsăm înse pe Armand să-și facă drumul, — și noi să ne cufundăm în munții Caucasului, ținta călătoriei lui.

Departe de drumul cel precipiș, — ce conduce prin acești munți, cam la 3—4 mii de pași, — e isvorul përiului roșu, — numit așa, pentru că în alvia lui nu sânt decât petri roșietici, aduse de acest përitu, din locul de unde isvorește.

De la drum, nici o cărare nu conduce până la isvor, — și fiind malurile përiului stâncoase, numai prin alvia lui poți înaintă, cu greu, în susul apei.

(Va urmă.)

V. E. M.

S A L O N.

Amintiri despre Eminescu.

889.

Sunt zece ani de când am fost pentru întâia oară la Eminescu acasă. El sta pe-atunci în podul Mogoșoaii, de-asupra unei tapițerii, într-o odaie largă în care avea un pat simplu, trei scaune de lemn, o masă lungă de brad petată de cerneală, cărți multe ticsite pe nouă poliți mari, o mașină de cafea pe brâul sobii, un lighian de pământ într'un colț, în alt colț un cufer vechiu; pe pereți nici o cadru. Poetul era singur, într'un seurtuc lung peste cămașa de noapte. Prietenul cu care venisem îl cunoșcea din copilărie, își zicea tu. Am stat aproape o oră, în care eu n'am vorbit nimic. I-am ascultat pe ei discutând asupra telepatiei. Sficios, me uitam la Eminescu. Eram așa de fericit că-l ved. Mi se părea un zeu tiner, frumos și blând, cu perul lui negru, undulat, de subt care se desvêlia o frunte mare, palid la față, cu ochii duși, adormiți, osteniți de gânduri, mustața tunsă puțin, gura mică, și 'n toate ale lui o expresie de-o nespună bunătațe și melancolie. Avea un glas profund, musical, umbrit într'o surdină dulce, misterioasă, care dădea cuvintelor lui o vibrație particulară, ca și cum veniau de departe, dintr'o lume necunoscută nouă.

Din ziua aceea am căutat să me împrietenesc cu el. Măncam adesea la acelaș birț, și multe seri ni le petreceam împreună „vorbind reu de lume“ și fumându-ne dejunul și prânzul de a doua zi. El era pe-atunci redacter la ziarul „Timpul“. Conșcincios și muncitor peste măsură, de multe ori Eminescu ducea singur greutățile gazetei. Câte nopți petrecute cu condeiul în mână! Si a doua zi, palid, nepieptănat, plin de cerneală pe degete, c'un teanc mare de foi scrise întră în tipografie unde rânduia materia, redacta informații, făcea corecturi, și numai seara, când gazeta începea să se vânture la roată, atunci își aducea și el aminte că e trudit și n'a mâncat nimic în ziua aceea.

Îmi pun mâinile la ochi și trec repede peste acest șir de ani, în care Eminescu și-a dat cea mai scumpă și mai nobilă parte din viața și inteligența lui pentru ... o miserabilă bucățică de pâne. Când veniau căldurile nesuferite ale verii, patronii de la „Timpul“ plecau toți pe la băi. Eminescu stetea neclintit în Bucureșci, mistuindu-se și luptând până la jertfă pentru onoarea și triumful altora, soldat credincios și nefericit.

Într'o zi m'am dus la tipografie să-l iau ca să mâncăm împreună. L-am găsit făcând corecturi. Era abătut și foarte obosit la față.

— Uf, nu mai pot, nu mai pot ... Aș vrea să me duc undeva la țară, să me odihnesc vr'o două săptămâni ...

— De ce nu te duci?

— Dar unde să me duc? Cu ce să me duc? Pe cine să las în locul meu? ...

Asta era pe la sfârșitul lui mai. După o săptămână gazetele anunțau că Eminescu a inebunit. „Timpul“ remănea cu cele mai frumoase articole ce s'au scris vr'odată în presa noastră. Un gol imens se făcea în literatura română. Micii Zoii își frecău mâinile de bucurie.

De aci încolo viața lui Eminescu, adânc zdruncinată de un lung exces de muncă și de suferință, se scurge ca o agonie grea, penibilă, neînchipuit de dureroasă. Prietenii l-au trimes la Viena. Acolo a fost căutat, îngrijit, aproape restabilit. După doi ani l-am vedut în Iași. Era de o tristeță și de o melancolie sfișietoare; blând ca și 'nainte, dar silnic la vorbă, vecinic dus pe gânduri, și timid ca un copil, și lipsit de ori ce voință. Avea deplina aducere aminte a oamenilor, a lucrurilor și a tuturor întâmplărilor din urmă. Me întrebă cu interes de cuoseții lui din Bucureșci, și-arată o nespună milă pentru cei săraci. Apoi iar, ca și cum și-ar fi adus aminte de o nenorocire mare, se confundă în gânduri, și nu mai spunea nimic câte-o jumătate de ceas. Numai își ridică ochii din când în când, și împreunându-și mâinile oftă de te 'necă plânsul: „Of, Doamne, Doamne! ...“ Și iar pune ochii în pământ și tăcea. Avea convingerea puternică că e pierdut, că pentru el nu mai e de trăit și că într'o zi are să moară de foame. Ideia că n'are cu ce trăi îl chinuia zi și noapte. De multe ori mi-a spus, blând, încet, cu acel glas profund ce părea că vine dintr'o altă lume: „Tare-aș vrea s'adorm odată, și să nu me mai deștept“.

A adormit la sfârșit această jertfă glorioasă a unei societăți frivole și nepăsătoare. Într'o țară cu atâtea nulități triumfătoare, un poet atât de mare și de cinstit nu putea să moară decât într'un spital de nebuni. Câte reflecții triste nu ne cuprind în fața acestui dureros sfârșit!

Oamenii ca Eminescu răsar la depărtări de veacuri în existența unui popor.

Este oare un păcat așa de mare de a rupe hotarele de gândire ale contemporanilor tei, și-a te ridică cu mult de-asupra timpului și-a societății în care te-ai născut? ... Dacă e așa, pedeapsa e din cale afară grea.

Îmi pare reu că n'am la îndemână destule date, ca să pot schiță aici biografia lui Eminescu. După câte știu, viața poetului a fost în totdeauna o amarnică luptă cu sărăcia. De câte amăgiri nu s'o fi izbit el în societatea noastră așa de rece și desprețuitoare pentru oamenii „nepractici!“ Înșelat de-atâtea ori în cele mai curate și mai sfinte visuri, sufletul lui pierdă de timpuriu ori ce credință în viitor și, speriat de asprele realități ale vieții, se refugiă în liniștitul imperiu al trecutului. Acolo neadormitelile lui gândiri trăiau ca într'o legendă frumoasă.

Cititor pasionat, el era unul din cei mai adânci cunoscători ai limbii, literaturii și istoriei noastre din cele mai întunecate vremuri. De multe ori a trebuit să-și dea paraua guri pentru un manuscris vechiu ori o carte rară descoperită în vrafurile muceșite ale vr'unui buchicist. Figurile marilor Voevodii și întâmplările din vechime, de mult ce le gândise, se deșteptău în el clare, ca niște evocări din propria lui viață. Bătrânul Mircea și bălălia de la Rovine, cu acei sprinteni călăreți ce „roese după un semn și în caii lor sêlbaticii bat cu scările de lemn“ sunt visiuni

puternice, e o lume vie pe care poetul o vede deslușit în toate detaliile, și de aceea ne-o descrie așa de plastic și de sugestiv.

Eminescu a fost pregătit sub toate raporturile a croi un drum nou în literatura Românilor. Nici odată nu s'a vădut la noi un temperament de artist completat de-o cultură atât de vastă și de-o originalitate atât de puternică. În poezia noastră dulceagă, lină și fără adâncime, versul lui Eminescu răsare într'un relief izbitor. Simți îndată că ai de-a face e'un reformator. Primele lui poezii sunt un strigăt de neliniște, de revoltă artistică. E o necunoscută vibrare de gândire și de sentiment. Altă limbă, altă viață, cuvintele lui au suflet, mișcare, culoare, formă, — fiecare epitet e o explozie de lumină. Ce vigoare extraordinară și ce frumuseți ritmice neașteptate, neatinsă încă până la el!

Eminescu citia în original pe clasicii anticii și avea o evlavioasă admirație pentru operele lor mari, liniștite, perfecte. „Când mi-î capul greū și amețit, ne spunea el odată, o pagină de Sofocle me înseamnă”. Cunoșcea în perfecție limba germană. Își făcuse studiile universitare în Berlin, și avea o deosebită predilecție pentru filosofii nemți, în special pentru Schopenhauer, care nu puțin va fi contribuit la întunecarea prizmei de vedere a decepționatului poet și la vecinicul lui dor de Nirvana — „setea liniștii eterne” din Satira IV și din atmosfera morală a mai tuturor poeziilor lui. Ce păcat că în viața asta, atât de scurtă și nesigură și plină de dureri, n'a găsit și el un suflet care să-l iubească, să-l înțeleagă și să-l îngrijească de-aproape, ca pe un copil străin, plâpând și nenorocit! Astă iarnă l-am întâlnit des, sgribulit de frig, ducându-se la cafenea, ca să se încălzească...

Ș-acum, când umbra marelui artist nu mai supără pe nimeni, organizați comitete și chibzuiți-ve ce podoabe să-i așterneți pe mormânt. Peste voi și peste ironia voastră generozitate cad numai bine cele patru versuri mindre și desprețuitoare ale poetului, luceafăr strălucitor și vecinic ca și Hiperion :

„Trăind în cercul vostru strimt,
Norocul ve petrece:
Ci eñ, în lumea mea me simt,
Nemuritor și rece!”

A. VLAHUȚĂ.

LITERATURĂ.

Deschiderea sesiunii generale a Academiei Române va fi la 27 februarie v. (12 martie n.) în localul seti din Bucureșei Calea Victoriei 135, la ora 1 după miazăzi. Membrii au și fost convocați prin un circular semnat de președintele P. Poni și secretarul general D. A. Sturdza. Aflăm că noul membru dl Ioan cav. de Pușcariu va ținea în sesiunea aceasta discursul seti de recepțiune, la care în numele Academiei va răspunde dl B. P. Hașdeu. Subiectul discursului de recepțiune e scos din domeniul istoriei.

Nuvele de Vlahuță. De curând a apărut la Bucureșei ediția a doua din volumul „În viltoare” nuvele și impresii de dl A. Vlahuță. Faptul că în 2—3 ani ediția primă s'a vëndut toată, probează că avem și noi un public care citește și cumpără cărți. Ce-î

drept, publicul acesta nu este prea mare, căci dacă ar fi, s'ar fi scos încă în anul prim ediția a doua, dar tot este ceva. Constatarea aceasta este și ea o încurajare pentru tinerii noștri scriitori. Volumul conține o serie din cele mai bine scrise lucrări în literatura noastră. Din acesta reproducem în nr. de acum al foii noastre amintirile despre Eminescu.

Starea economică și socială a României actuale. În sesiunea sa generală din 1905, Academia Română va decerne și *Premiul Statului Lazăr*, de 5000 lei, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Starea economică și socială a României actuale”. Lucrarea va înfățișa un studiu și un inventar asupra stării noastre economice și sociale, tractând despre toate institutele economice și sociale astăzi existente. Dăm aici, în resumat, împărțirea lucrării. Teritoriū și suprafață, cuprindend, pe lângă suprafața României, un studiu asupra terenului și climatei, precum și asupra divisiunilor administrative. Poporațiunea cu osebite asupra trecutului. — Poporațiunea rurală și urbană. Mișcarea poporațiunii. — Compozițiunea poporațiunii. Profesiuni și clasificări diverse ale poporațiunii. Proprietatea din punct de vedere juridic, economic și social. Agricultură. — Administrațiune, — statistică, — teritoriū agricol. — Cultura mare, medie și mică. — Salarii agricole. — Sisteme de exploatațiune. Plante cultivate. Cereale și alte plante cultivate. Animale domestice. — Speciile și statistica animalelor domestice. Producțiunea viilor în trecut și present. — Berea și alcoolul. Pădurile. — Suprafața și regiunile păduroase. — Valoarea pădurilor. Industria. — Starea industriei. — Regimul industrial. — Salarii industriale. — Industria mare și mică. Mine și cariere. — Ochire generală asupra stării industriei miniere în România. — Exploatațiune de mine și cariere. Comerțul interior și comerțul exterior. — Ochire asupra trecutului și studiu asupra stării actuale. Căi de transport pe uscat. Navigațiunea maritimă și fluvială. Poște și telegrafe. — Ochire asupra trecutului. — Starea actuală. Monete. — Sistemul monetar. — Statistica monetară. Credit, bănci și instituțiuni de prevedere. — Banca Națională. — Creditul funciar rural și cel urban. — Casse de economie. — Asigurări. — Societăți de ajutor mutual și cooperative. Finanțe publice. — Sistemul bugetar al României. — Bugetul statului. — Sistemul de impozite. — Veniturile statului. Finanțe locale. — Statistica finanțelor locale, județene și comunale. Datoria publică. — Studiu comparativ cu străinătatea. Un capitol special se va consacra pentru starea actuală a României, cuprindend toate gradele de învățământ și toate aședămintele de cultură. Terminul presentării manuscriselor la concurs este până la 1 septembrie 1904.

„**Caracteristica secolului trecut și probabilități relative la secolul actual**”. Sub titlul acesta dl dr. C. I. Istrati a ținut la 15/28 ianuarie an. c. în Societatea de științe din Bucureșei o cuvântare care a apărut acum și în broșură. Autorul constată, că secolul trecut este unul din cele mai superioare, din toate punctele de vedere. Caracteristica lui e aceea a științelor pozitive. Chemia a făcut progres colosal. Doi oameni mari s'au distins: Lavoisier și Pasteur. Invențiunile mari datează din secolul trecut. Românișmul a avut în secolul trecut doi mari binefăcē-

tori: dreptul ginților și Napolen III. Românii au avut patru talente superioare: Alexandri, pictorul Grigorescu, B. P. Hașdeu și Iulia Hașdeu. Arată apoi rolul României pe terenul economic-industrial, unde va avea un mare viitor. Românul are un fond estetic. Vedeti muzica sa, însușirile sale, gusturile sale, bisericile sale făcute în vechime; vedeti poesia și basmele sale, — esclamă dsa.

TEATRU.

Serată teatrală în Orăștie. În serata teatrală a reuniunii femeilor pie din Orăștie, la 9 l. c., pe care am anunțat-o în nr. 4 al foii noastre, s'au jucat piesele „Calea dreaptă e cea mai bună“ comedie după Kotzebue; „Turtă seacă“ glumă într'un act. În urmă tabloul viu: „Mița oarbă“. În prima au jucat dsoarele Zoe Adamovici și Veturia Corvin și dnii dr. Aurel Tincu, Remus Balomiri, Anastasie Demian, Ilariu Buzdugan și Valer Orbonas; în a doua dsoara Veturia Corvin și dr. Aurel Tincu. Petrecerea a reușit foarte bine.

Serată musicală teatrală în Brașoval-vechiu. Tinerii meseriași români au aranjat duminică în 4/17 februarie o serată musicală și declamatorică-teatrală în sala restaurantului nr. 5. Producțiunile s'au încheiat cu „Vlăduțul mami“ comedie într'un act de I. Lupescu. Apoi dans.

Serată teatrală în Turda. Meseriașii români din Turda vor da la 23 februarie n. o reprezentație teatrală în sala otelului Central, jucând piesa localizată: „Leac pentru soacre“. Rolurile vor fi ținute de dsoarele: Teresia Gomboș, Ninuca Codarcea, Elena Rogozan și de dnii Ștefan Felezeti, Ioan Chiș, Vicențiu Rus și Ioan Pelea. După teatru dans, în paușă cu Călușerul și Bătuta.

Serată musicală-teatrală în Tilișca. Corpul învățătoresc de la școala poporală gr. or. din Tilișca a aranjat vineri în 2/15 februarie serată musicală-teatrală. Corul a cântat trei piese; apoi s'au predat: Soldan viteazul, Mama Anghelușă, cantonete comice; Vivandiera, scenă militară și în sfârșit „Florin și Florica“ comedie într'un act, — toate de V. Alexandri. Apoi urmă jocul, în paușă cu Călușerul și Bătuta.

Concert și reprezentație teatrală în Mehadia. Corul vocal bisericesc din Mehadia a aranjat vineri la 2/15 februarie concert și reprezentație teatrală în otelul „Calul alb“. Corul a cântat compoziții de Sequens, Vidu și Krüger; s'a declamat o poezie de Coșbuc (Dușmancele); în sfârșit s'a jucat „O scenă din viața militară“ de N. St... Apoi dans.

MUSICĂ

Concertul tinerimei române meseriașe din Oradea-mare, dat la 2/15 l. c., sub conducerea învățătorului Nicolae Fîru, în sala cea mare a otelului Arborele verde, a reușit peste așteptare bine. Publicul adunat a constatat cu plăcere progresul ce corul a făcut de la primul său concert din vara trecută. Și a adus bine meritate laude harnicului învățător, care a avut frumoasa inspirațiune d'a înghiebat acest cor și stăruința neobosită d'a-l instrui. Cine cunoașce greutățile cu cari a avut a luptă și cine cumpeneșce

importanța unui astfel de cor în Oradea-mare, nu poate decât să sprijine cu căldură aceasta românească întreprindere. Iată cuvântul pentru care aproape toată societatea română din Oradea-mare, ba și unii din provincie, au ținut să se presinte la concertul acesta, aplaudând cu bucurie toate punctele programei, publicate în nr. 4 al foii noastre, din cari unele s'au și repetat. Totul a făcut impresiune bună. Sperăm că în viitor vor dispărea și acele câteva îmbrăcăminte străine și nepotrivite într'o petrecere românească. După concert a început dansul care a ținut până dimineata la 4.

Concert în Orăștie. Reuniunea română de cântări din Orăștie a dat sâmbătă la 3/16 februarie concert în sala cea mare de la otelul „Transilvania“ cu concursul doamnelor Victoria dr Erdélyi, Maria Corvin jun. și al dsoarei Veturia Corvin. S'au cântat compoziții de Humpel, Glogovean, Mureșianu, Dima, Popovici, Ștefu și Vidu. După concert a fost dans.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Ziua de Trei-Ierarchi în Blaș s'a serbat și în anul acesta de către societatea de lectură de la gimnasiul superior. Motivul serbării este, că acești trei sfinți sunt patronii gimnasiului. După serviciul divin, societatea de lectură a tinerimii gimnasiale a ținut o ședință publică cu declamațiuni, cântări și o disertație despre „S. Vasile cel Mare“. A fost de față și mitropolitul, mai mulți canonicii, corpurile didactice de la toate institutele de învățământ superior, mediu și inferior, apoi clericii, elevii gimnasiului și preparandiei și elevele școalei superioare și elementare de fete, precum și un public prea numeros din inteligența Blașului și a giurului, ba chiar și din locuri mai îndepărtate.

Dar pentru biserică, Ioan Gîrge, poporean din Vezend, comitatul Sătmar, a dăruit bisericilor românești din Simiclaș și Istrău câte 800 de coroane.

C E E N O U.

Hymen. Dl Ștefan Rozvány advocat în Arad și dsoara Felicia Beleş, fiica dluî Ioan Beleş, notar public regese în Arad, ș-au serbat cununia sâmbătă în 3/16 l. c. în catedrala gr. or. română din Arad. — Dl Nicolae Iorga, profesor la universitatea din București și dsoara Catinca Bogdan, învățătoare la școala primară de fete din Brașov, s'au cununat acolo duminică la 4/17 l. c. — Dl George Ilie, comerciant în Reșnov și dsoara Ecaterina Bude fiica dluî I. Bude, dirigent al școalelor capitale din Zerneșci, s'au cununat la 4/17 l. c. în Zerneșci. — Dsoara Catinca Clintoc, fiica dluî Ioan Clintoc, paroc gr. c. în Chiniz, s'a cununat în 10 l. c. cu dl Adrian Magyary, proprietar în Virtiș. — Dl Ioan Clintoc, absolvent de teologie al diecesei gr. c. de Oradea-mare, fiul dluî Ioan Clintoc, paroc în Chiniz, s'a logodit cu dsoara Irina Paksy în Oradea-mare. — Dl Ștefan Popovici, învățător în M. Lazuri și dsoara Gizela Bochiș s'au cununat duminică la 4/17 februarie în biserică gr. or. din Oradea-mare. — Dl Ilariu Gaël, absolvent de teologie și dsoara Otilia Caba s'au cununat la 21 februarie n. în Cheud. — Dl Vasile

Indreanu, absolvent de teologie și dsoara *Lucreția Centea* s'au cununat la 17 februarie n. în Asuașiul-de-jos. — *Dl Dionisie Mateș*, absolvent de teologie din Herteșani și dsoara *Constanța Bozgan* din Revetiș s'au cununat în 4/17 februarie. — *Dl Nicolae Sîrb* și dsoara *Linca Suciu* din Hunedoara s'au cununat în 10 februarie. — *Dl Avram Dubleș*, învățător și dsoara *Opreana Stefanescu* din Romoșel s'au cununat la 4/17 februarie.

Sciri personale. Căpitanul de cl. I, *dl Nicolae Sumanca*, de la regimentul de infanterie 43, trecând în pensiune, a fost distins cu rangul de major *ad honores*, exprimându-i-se înalta recunoștință. — *Dl dr. Vasile Dan de Apșa*, originar din Maramureș, care ș-a făcut practica advocațională în Sibiiu, a depus în Mureș-Oșorhei cenzura de avocat. — *Dl Nicolae Mircea*, originar din Cața în Transilvania, șeful cunoscutului local „Caru cu bere” al fraților *Mircea* din București, a fost decorat de regele Carol cu „Coroana României” în grad de cavaler.

Aniversarea morții lui Petru Maior. La 1/14 februarie s'au împlinit 80 de ani de la moartea lui *Petru Maior*, îngropat în cimiteriul din Buda, fără ca să i se mai cunoască mormântul. Din incidentul acesta câțiva membrii ai Societății „*Petru Maior*” din Budapesta au scris prin ziarele noastre articoli comemorativi, relevând rolul lui ca istoric și filolog. Ar fi fost bine ca societatea *Petru Maior* să fi ținut un parastaș, apoi o ședință publică.

Adunarea generală a Institutului „Bihoreana” din Oradea-mare se va ținea, conform convocării publicate în numerele trecute ale foii noastre, joi la 15/28 februarie, la orele zece înainte de miezăzi în localul său. Din bilanțul ce am publicat, cetitorii noștri au putut vedea, iar la adunarea generală acționarii vor putea constata, că institutul acesta face progrese frumoase. De și există numai de doi ani, de și anul trecut n'a fost favorabil întreprinderilor financiare, bilanțul arată creștere în toți ramii de afaceri mai importanți. Aceste creșteri se urcă în total la cor. 269.000 și se cifrează la suma de cor. 1.274.831-77. Depunerile s'au sporit cu cor. 176.097 și se urcă la cor. 531.243-10. Profit net cor. 38.303-16, asemenea mai mare decât în anul 1899, cu toate că la acela s'au adăugat încă trei luni din 1898, de când s'a inactivat institutul, precum și interesele capitalelor incassate și plasate înainte de a începe a funcționa. Constatând progresul acesta, organul băncilor române: „*Revista Economică*” din Sibiiu serie: „Cu rezultatul acesta, realizat după o existență de doi ani, conducătorii pot fi deplin mulțumiți”.

Carneval. *La Cluj* tinerimea universitară română a aranjat la 21 februarie n. picnic în sala otelului Central. Venitul curat a fost destinat pentru scopuri filantropice. Ofertele a se trimite la adresa cassarului *Augustin Calliani* student în litere (*Király* uteza 27.) — *La Panciova* românii au aranjat la 8/21 februarie serată de dans în localul bereriei *Weifert*, în folosul parohiei gr. or. române de acolo. — *La Hunedoara*, Reuniunea femeilor române gr. or. va aranja mâne sâmbătă la 23 febr. bal în sala otelului „*Cetatea lui Huniadi*”; în paușă *Călușorul* și *Bătuta*.

Jocurile noastre. Cu titlul acesta am primit din *Timișoara* un articol în care se combate indifere-

tismul aranjatorilor de baluri din Banat, cari negligă cu totul dansul social *Romana*, în care s'a întrupat în modul cel mai perfect firea și mândria poporului nostru și astfel dă cel mai pregnant caracter național petrecerilor noastre românești. Dacă este așa, nu e bine; de aceea credem că greșeala se va repara.

Grigoriu Maior, despre a cărui moarte primăram șire tocmai la încheierea numărului trecut al foii noastre, a fost unul din cei mai zeloși muncitori ai presei române, colaborând 15 ani la „*Gazeta Transilvaniei*” și devinind în timpul din urmă redactorul răspunzător al ei. Afară de gazetărie, s'a ocupat mult de înființarea bibliotecilor populare și a fost unul din membrii cei mai stăruitori ai despărțământului *Asociațiunii*. Munca sa încordată i-a atacat nervii și degiaba ș-a căutat alinarea într'un sanatoriu din Viena. La 12 l. e. a încetat din viață, jelit de toți cei ce l-au cunoscut, căci a fost un om de inimă, entusiast luptător al cauzei naționale și dornic d'a înainta țeranul. La înmormântare a asistat toată colonia română din Viena. Preotul *Macaveiu* a rostit o cuvîntare funebrală. La mormânt a ținut un discurs *dl drd Mariu Sturza* în numele tinerimii și al redacției „*Gazetei*”, iar în numele societății „*România Jună*” *dl A. T. Pășcutiu*. Duminică redacția „*Gazetei*” a ținut la *Brașov* un parastas. După terminarea serviciului divin profesorul *Andrei Bârseanu*, președintele comitetului despărțământului *Asociațiunii*, a rostit un discurs funebru foarte mișcător. Apoi *dl Traian H. Pop*, actualul redactor, a zis cuvinte de adio în numele redacției. În veștămintea lui!

Dare de seama și mulțămită publică. Cu prilejul concertului aranjat de tinerimea română meseriașă din Oradea-mare, au binevoit a suprasolvi următorii domni: *Prea C. Sa dl Vasiliu Mangra* vicar 4 coroane, *Toma Pacala* protopresbiter, *Inst. de credit „Bihoreana”* câte 10 cor., *Nicolau Zigre*, adv., *dr. Florian Duma* adv., *Iosif Vulcan* redactor, *Ioan Papp* protonotar câte 6 coroane, *Gheorghiu Papp* proprietar 5 cor., *dr. Coriolan Papp* avocat 4 cor., *Dionisiu Poynar* jude la tablă 3 cor., *Vasiliu Bodor* preot, (*Săcal*), *Romul Măerusan* preot (*Șiria*), *Gheorghie Dudulescu* preot (*Miersig*), *Dimitrie Bărdossy*, locotenent, Oradea-mare, *Pantelie Bugariu* învățător (*Tășad*), *Ioan Mihailovici* comorciant, *Teodor Silagi* comorciant, *dr. Gheorghie Popovici* câte 2 cor. — de tot 76 coroane. Pe lângă suma aceasta a mai intrat seara la cassă suma de 150 cor. 80 fil., deci în total a încurs o sumă de 226 coroane 80 fil., din care sumă detragându-se speșele avute cu aranjarea concertului în suma de 159 cor. 94 fil., plus suma de 52 coroane, din care sumă 30 cor. s'au împărțit ca ajutor elevilor mai săraci cari fac parte din corul meseriașilor, iar de 22 coroane s'a decis a se cumpăra cărți pentru biblioteca corului, — mai rezultă deci un venit curat de 14 coroane 86 fil., care sumă s'a adaus la capitalul esistent și s'a depus spre fructificare la institutul „*Bihoreana*” din loc. Primească deci și pe aceasta cale mulțămirile noastre sincere toți acei domni, cari au binevoit a ne onora cu suprasolviri, ori cu prezența lor în mijlocul nostru. Oradea-mare, 19 februarie 1901. În numele tinerimii coriste: *Nicolau Firu*, învățător.